

Annotatie bij Rb. Amsterdam 2 november 2023, [ECLI:NL:RBAMS:2023:6923](#) (seksuele deepfake)

Rb. Amsterdam 2 november 2023, [ECLI:NL:RBAMS:2023:6923](#), *Computerrecht* 2024/8, m.nt. prof. mr. dr. J.J. Oerlemans & dr. S. Royer¹

(139h Wetboek van Strafrecht)

In deze uitspraak is een verdachte veroordeeld voor het maken en publiceren van een ‘deepfake’ pornovideo. In dit geval betreft het een pornovideo waarbij het gezicht van een vrouwelijke pornoactrice met behulp van een computerprogramma is verwisseld met het gezicht van een bekende Nederlandse presentatrice. In de annotatie bespreken de auteurs de strafbaarstelling van een dergelijke ‘seksuele deepfake’ in Nederland en België.

Noot

1. De Nederlandse presentatrice Welmoed Sijsma is in 2021 slachtoffer geworden van de verspreiding van een zogeheten ‘deepfake’ pornovideo op het internet. Het ging daarbij om een pornovideo waarbij het gezicht van de vrouwelijke pornoactrice met behulp van een computerprogramma is verwisseld met het gezicht van de Nederlandse presentatrice. Naar aanleiding hiervan heeft aangeefster een documentaire gemaakt. Aan het einde van de documentaire doet zij aangifte.² Tijdens die documentaire is het IP-adres van degene die de deepfake pornovideo heeft online geplaatst door ‘cyberonderzoekers’ achterhaald. Aan de hand van dit IP-adres is de politie bij de verdachte uitgekomen. De verdachte heeft bij de politie en ter terechtzitting bekend dat hij de deepfake pornovideo met behulp van daarvoor ontwikkelde software gemaakt heeft en dat hij die vervolgens op internet heeft geplaatst (r.o. 3.1.2).
2. De rechtbank verklaart dat de verdachte schuldig is aan het zonder toestemming van aangeefster vervaardigen van een deepfake pornovideo van haar en het openbaar maken ervan, terwijl hij wist dat dit nadelig kon zijn voor aangeefster. In Nederland is dit strafbaar gesteld in artikel 139h van het Wetboek van Strafrecht (Sr). De rechtbank besteedt relatief veel overwegingen aan de vraag of artikel 139h Sr (de strafbaarstelling van ‘wraakporno’) in het onderhavige geval toepasselijk is (r.o. 3.2.2-3.3.19). Volgens de rechtbank is de rechtsvraag of het bestanddeel ‘afbeelding van seksuele aard’ uit dat artikel in dat geval bewezen kan worden. De raadvrouw wijst erop dat in de wetsgeschiedenis steeds wordt gesproken over ‘echte, al dan niet heimelijk gemaakte opnames in de privésfeer’ wordt gesproken, en niet over deepfakes (r.o. 3.2.5). De rechtbank overweegt dat de wetgever met de introductie van artikel 139h Sr het begrip ‘afbeelding van seksuele aard’ en de

---

¹ Jan-Jaap Oerlemans is universitair docent bij de afdeling strafrecht van de Universiteit Leiden en bijzonder hoogleraar Inlichtingen en Recht bij de Universiteit Utrecht. Sofie Royer is onderzoeksexpert aan het CITIP (KU Leuven) en gastprofessor aan de UAntwerpen en de ULiège.

² ‘Welmoed en de sexfakes’, *NPO1*, november 2022.

strafbaarstelling van wraakporno een breed bereik heeft willen geven, waardoor ook gemanipuleerd materiaal onder de delictsomschrijving kan vallen (r.o. 3.3.2 en 3.3.6).³

3. Verder overweegt de rechtbank dat het te beschermen belang eruit bestaat dat seksueel getint beeldmateriaal niet tegen iemands zin vervaardigd mag worden, dan wel dat dit beeldmateriaal in de privésfeer moet blijven wanneer openbaarmaking nadelig kan zijn voor de afgebeelde persoon. Naar het oordeel van de rechtbank kan ook seksueel beeldmateriaal in de vorm van deepfake-afbeeldingen onder dit te beschermen belang vallen, mits het beeldmateriaal in kwestie 'zodanig echt lijkt dat het op het eerste gezicht niet duidelijk is dat het gaat om beelden die gemanipuleerd zijn' (r.o. 3.3.8). Na toepassing op de feiten acht de rechtbank de verdachte schuldig aan het vervaardigen en openbaren van wraakporno (artikel 139h Sr) (r.o. 3.3.10-3.3.19). Hoewel de rechtbank in beginsel een forse onvoorwaardelijke straf passend vindt, legt ze de verdachte een voorwaardelijke taakstraf op van 180 uur. Daarbij houdt de rechtbank er rekening mee dat deze zaak ook op verdachte zelf een zware wissel heeft getrokken. De zaak heeft veel media-aandacht gekregen en de relatie van de verdachte is onder spanning komen te staan. De verdachte is langere tijd suïcidaal geweest en heeft ter zitting aangegeven dit in zekere mate nog altijd te zijn. Hij is op vrijwillige basis onder behandeling bij De Waag en is hij gediagnosticeerd met autisme (r.o. 7.5).
4. In deze uitgebreid gemotiveerde uitspraak heeft de rechtbank duidelijk uiteengezet waarom bij het vervaardigen en openbaren van een deepfake-video sprake kan zijn voor wraakporno.⁴ Eerder kwamen auteurs ook al tot die conclusie.⁵ Een punt van kritiek op de uitspraak is dat de rechtbank als voorwaarde stelt dat het "op het eerste gezicht" niet duidelijk moet zijn dat het om gemanipuleerde afbeelding gaat (r.o. 3.3.8). Ook seksuele deepfakes van minder goede kwaliteit kunnen heel nadelig voor een slachtoffer zijn. Als een persoon daarin wordt herkend, zou die situatie volgens ons ook onder het delict moeten vallen. In de wetsbehandeling van het wetsvoorstel Wet seksuele misdrijven wordt benadrukt, dat het vervaardigen van 'seksuele deepfakes' - ook wel *deepnudes* genoemd - strafbaar is op grond van artikel 139h Sr. In het wetsvoorstel Wet seksuele misdrijven, dat nog aanhangig is in de Eerste Kamer, wordt artikel 139h Sr vervangen door artikel 254ba Sr. In dat artikel wordt strafbaar gesteld: het opzettelijk en wederrechtelijk vervaardigen van een 'visuele weergave van seksuele aard van een persoon' en het openbaren van zo'n visuele weergave, terwijl diegene weet dat die openbaarmaking nadelig voor die persoon kan zijn. Het is de bedoeling van de wetgever dat hier ook seksuele deepfakes van een

---

³ Zie ook Kamerstukken II 2018/19, 35080, nr. 3, p. 22: "Onder 'afbeelding' worden alle vormen van beeldmateriaal verstaan, zoals foto's, videomateriaal en live streamingbeelden" en p. 5: "De reikwijdte van de strafbaarstelling is zodanig dat ook nieuwe en toekomstige vormen van aan wraakporno verwante vormen van openbaarmaking van seksueel beeldmateriaal met de intentie om de afgebeelde te benadelen hieronder vallen".

⁴ Eerder kwam de rechtbank Den Haag ook in een andere zaak tot de conclusie – met een zeer summiere motivering - dat het vervaardigen van gemanipuleerde seksuele afbeeldingen strafbaar kan zijn onder artikel 139h Sr. Zie Rb. Den Haag 4 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1885.

⁵ M.L.R. Goudsmit Samaritter, R.F. Aksay & J.J. Oerlemans, 'Strafbaarstelling van seksuele deepfakes', *Boom Strafblad* 2023-5, p. 245. Anders: B. van der Sloot, Y. Wagenveld en B.-J. Koops, 'Deepfakes. De juridische uitdagingen van een synthetische samenleving', WODC-rapport 3137, Tilburg, Den Haag: TILT/WODC 2021, p. 62.

persoon onder vallen.⁶ Daarbij wordt niet als criterium genoemd dat het materiaal niet van echt te onderscheiden is; wel dat het moet gaan om ‘visuele weergave van seksuele aard van een persoon’. Dit roept de vraag op of ook seksuele deepfakes van volledig synthetisch materiaal (waarbij geen aantoonbaar bestaande persoon is betrokken) onder de delictomschrijving vallen. Dit materiaal kan wel strafbaar zijn als virtuele kinderpornografie (240b Sr), voor zover het een ‘realistische afbeelding’ van een niet bestaand kind betreft.⁷

5. De officier van justitie had andere delicten ten laste kunnen leggen, zoals smaad en laster (261 Sr en 262 Sr). Seksuele deepfakes zullen daarbij gepubliceerd of gedeeld moeten zijn om onder smaad en laster te vallen. Seksuele deepfakes die puur voor ‘eigen gebruik’ gemaakt worden, vallen hier niet onder. Verder kan gedacht worden aan identiteitsfraude (artikel 231b Sr). Er is onzes inziens echter veel te zeggen voor de vervolging voor een seksueel delict, omdat dit meer recht doet aan het ervaren seksuele misbruik door het slachtoffer.
6. In België kan de verspreiding van seksuele deepfakes onder de strafbaarstelling van de niet-consensuele van seksueel getinte inhoud (art. 417/9 Strafwetboek) vallen. Dat misdrijf bestaat sinds 2016 en werd samen met de strafbaarstelling van voyeurisme *sensu stricto* ingevoerd.⁸ Om de slachtoffers beter te beschermen verscherpte de wetgever het bestaande kader in 2020.⁹ In de huidige versie stelt het misdrijf het tonen, toegankelijk maken of verspreiden strafbaar van visuele of geluidsinhoud van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten. Daarbij is het niet van belang of het slachtoffer heeft ingestemd met het maken ervan. De verspreiding vereist een aparte toestemming. Dat een persoon toestemming geeft om seksuele of naaktbeelden te plaatsen op een – eventueel vrij raadpleegbare, website – houdt niet in dat die beelden zonder zijn of haar toestemming verder mogen worden verspreid.¹⁰ Wie het misdrijf pleegt met een kwaadwillig opzet of uit winstbejag, riskeert een zwaardere straf.¹¹
7. Hoewel het misdrijf niet expliciet naar artificiële inhoud of deepfakes verwijst, valt te verdedigen dat een seksuele deepfake de “visuele [...] inhoud van een ontblote persoon of

---

⁶ Kamerstukken I 2023/24, 36222, nr. C, p. 5. Zie ook D. Yeşilgöz-Zegerius en F.M. Weerwind, ‘Antwoorden Kamervragen over het verbieden van deepfakes’, 14 november 2022.

⁷ HR 12 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY9719. Virtuele kinderpornografie is strafbaar gesteld in artikel 240b Sr en in de Wet seksuele misdrijven in artikel 252 Sr. Hier staat in de delictomschrijving dat het moet gaan om ‘een visuele weergave van seksuele aard, of met een onmiskenbaar seksuele strekking, waarbij een kind dat kennelijk de leeftijd van achttien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken of schijnbaar is betrokken’.

⁸ Wet van 1 februari 2016 tot wijziging van diverse bepalingen wat de aanranding van de eerbaarheid en het voyeurisme betreft, BS 19 februari 2016. Zie hierover J. Beyens, en E. Lievens, “Niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden. Analyse van wetgevende initiatieven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en België”, *NJW* 2016, p. 654-666; M. Töller, “Revenge porn ou vengeance pornographique”, *RDTI* 2018, afl. 71, p. 87-105.

⁹ BS 18 mei 2020. Zie wetsvoorstel van 10 juli 2019 tot wijziging van het Strafwetboek teneinde wraakporno te bestrijden, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 55-0101/001.

¹⁰ Cass. 7 november 2023, AR P.23.1030.N; Cass. 5 oktober 2021, AR P.21.0859.N; M. Giacometti en C. Van de Heyning, “Misbruik van intieme beelden online: Straatsburg en Cassatie verduidelijken”, *T.Strafr.* 2022, nr. 3, p. 157-160.

¹¹ Namelijk een gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en geldboete van tweehonderd euro tot tienduizend euro. Het basismisdrijf is strafbaar met een gevangenisstraf van zes maanden tot vijf jaar.

een persoon die een expliciete seksuele daad stelt” kan uitmaken.¹² Bovendien preciseerde het Hof van Cassatie dat de herkenbaarheid voor derden geen constitutief bestanddeel is van dit misdrijf.¹³ Ook als de afgebeelde persoon niet herkenbaar is op de beelden, kan het misdrijf van toepassing zijn. Het Hof overwoog dat de strafbaarstelling *“niet uitsluitend de bescherming van de persoonlijke levenssfeer waaronder de seksuele intimiteit [beoogt], maar ook de seksuele integriteit. Noch uit de strafbaarstelling zelf noch uit de wetsgeschiedenis volgt dat de herkenbaarheid voor derden aan de hand van de getoonde, toegankelijk gemaakte of verspreide beeld- of geluidsopname een constitutief bestanddeel is van het misdrijf.”*¹⁴ Op grond hiervan menen we dat het verspreiden van deepnudes ook strafbaar is als de “ontblote” persoon van wie het lichaam bijvoorbeeld werd gebruikt om de deepnude te creëren, niet heeft toegestemd. In de zaak van de gepubliceerde uitspraak hierboven, zouden dus zowel Welmoed Sijsma als de pornoactrice van wie het lichaam werd gebruikt, het slachtoffer kunnen zijn van de niet-consensuele van seksueel getinte inhoud.

8. Daarnaast kunnen in België ook meer algemene misdrijven van toepassing zijn op de verspreiding van seksuele deepfakes, zoals belaging of inbreuken op de privacy van het slachtoffer.¹⁵ Voor het misdrijf belaging is het vereist dat de dader wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van het slachtoffer ernstig zou verstoren. Dit lijkt vanzelfsprekend wanneer iemand een seksuele deepfake van een bekende presentatrice de wereld instuurt. Tot slot vermelden we dat wanneer de seksuele deepfakes minderjarigen afbeelden, specifieke misdrijven van toepassing zijn. Terwijl het niet duidelijk is of de verspreiding van een volledig synthetische seksuele deepfake van een meerderjarige strafbaar is, is dat wel het geval wanneer niet-bestaande minderjarigen worden afgebeeld (art. 417/43 Sw.).

---

¹² S. Royer en C. Conings, “Catfishing, cyberbullying, deepfakes, dickpics, doxing, grooming, sextortion ... Cyberfenomenen en hun strafrechtelijke kwalificaties” in *IP- en ICT-recht, Themis nr. 125*, Antwerpen, Intersentia, 2023, p. 81-153.

¹³ Cass. 29 oktober 2019, AR P19.0800.N. L. Delbrouck en L. Neskens, “Intimiteit is niet begrensd door identiteit” (noot onder Cass. 29 oktober 2019), *RABG* 2020, nr. 8, p. 671-677; C. Van de Heyning, “De strijd tegen de niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden opgevoerd”, *T.Strafr.* 2020, p. 178.

¹⁴ Cass, 29 oktober 2019, A.R. P.19 0800.N.

¹⁵ Zie hierover uitgebreid: S. Royer, “Belaging in tijden van doxing en deep nudes”, *Computerr.* 2022, p. 287-290.